

IMPACTUL ACTULUI ȘI DECIZIEI POLITICE ASUPRA INTERESULUI SUPERIOR AL COPILULUI

SOLOMON Victor

doctorand, Școala de Științe Sociale și ale Educației, USM

ORCID ID: 0000-0002-0402-8516

Summary. *Children represent the most valuable resource and the future of a society, but sometimes we forget that the most important thing is each child himself, with the full range of rights he holds: the right to life, name and citizenship, family, the quality of medical services, education, leisure and recreation, to be protected from any form of violence, neglect or abuse, physical, psychological recovery and social reintegration in case of discrimination, neglect, exploitation, abuse, torture, punishment or cruel, inhuman or degrading victims of an armed conflict. For these reasons, increased attention has been directed to the mechanisms and instruments that ensure the respect of the child's rights, his well-being and, respectively, his harmonious development.*

Keywords. *child, political decision, best interest.*

Interesul superior al copilului constituie un drept, un principiu și o normă de procedură integrate ferm în dreptul internațional și în dreptul național, fiindu-i acordată o importanță sporită inclusiv în propunerile de reforme.

Articolul 24 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene prevede că „în toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sunt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial” [1] iar articolul 3 din Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului prevede că „în toate acțiunile care privesc copiii [...], interesele copilului vor prevala”. [2]

Interesul superior al copilului este considerat primordial și reprezintă un proces continuu, care trebuie evaluat înainte de a lua o decizie administrativă importantă. Procesele privind interesul superior al copilului încep înainte de inițierea acțiunii politice și continuă după finalizarea acesteia. În perioada în care cazul copilului face obiectul deciziei politice, autoritățile competente în materie de protecție a copilului, precum și alte entități sunt obligate să continue evaluarea interesului superior al copilului.

Articolul pune accentul pe obligația autorităților naționale de a aborda interesul superior al copilului într-un mod care respectă drepturile copilului și printr-o abordare centrată pe drepturile copilului. Comentariul general nr.14 (2013) al Comitetului ONU privind drepturile copilului, subliniază interesul superior al copilului și care trebuie considerat primordial oferă o interpretare cu statut de autoritate și orientări privind punerea în aplicare destinate statelor semnatare. Printre acestea se numără și garanțiile procedurale care să asigure

respectarea interesului superior. [3] O abordare centrată pe drepturile copilului, spre deosebire de o abordare centrată pe stat: promovează respectarea drepturilor tuturor copiilor, astfel cum sunt recunoscute în Convenție, prin dezvoltarea capacităților persoanelor responsabile în vederea îndeplinirii obligațiilor de a respecta, de a proteja și de a îndeplini aceste drepturi (art.4), precum și a capacității titularilor drepturilor de a și le revendica, respectând în orice moment dreptul la nediscriminare (articolul 2), dreptul ca interesul superior al copilului să prevaleze (articolul 3 punctul 1), dreptul la viață, la supraviețuire și la dezvoltare (articolul 6) și respectarea opiniilor copilului (articolul 12). Această abordare axată pe drepturile copilului este holistică și pune accentul pe susținerea punctelor tari și a resurselor copilului însuși, precum și ale tuturor sistemelor sociale din care face parte acesta: familie, școală, comunitate, instituții, sisteme religioase și cultural.

Pentru ca interesul superior al copilului să prevaleze, trebuie puse în aplicare în permanență procese holistice și axate pe copil. În toate acțiunile și deciziile cu impact asupra copilului, pe termen scurt sau lung, trebuie să se țină seama de circumstanțele individuale și specifice și de nevoile acestuia. Evaluările continue ale interesului superior trebuie să țină seama de faptul că nevoile speciale și capacitățile copilului vor evolua în timp, iar măsurile adoptate pot fi revizuite sau ajustate în consecință, spre deosebire de varianta adoptării unor decizii definitive și ireversibile.

Potrivit formulării Comitetului ONU cu privire la drepturile copilului, principiul interesului superior al copilului este menit să garanteze exercitarea deplină și efectivă a tuturor drepturilor recunoscute de convenție, precum și dezvoltarea holistică a copilului. Considerarea interesului superior al copilului ca fiind primordial în fiecare dintre deciziile relevante, începând cu evaluarea circumstanțelor specifice fiecărui copil în parte, identificarea și aprecierea elementelor relevante pentru respectivul copil, dezvoltarea acestora și cântărirea fiecăruia în raport cu celelalte.

Interesul superior al copilului este considerat primordial și trebuie pus în balanță cu interesele celorlalte părți, inclusiv cu cele ale statului. Importanța acordată interesului superior al copilului va face parte din analiza factorului de decizie. Interesul superior va beneficia de o prioritate ridicată, nefiind doar un factor ca oricare altul dintre cei avuți în vedere. Trebuie reținut că în alte contexte, prin comparație, interesul superior al copilului trebuie să fie considerentul esențial, adică factorul hotărâtor în luarea unei decizii.

Evaluarea interesului superior al copilului trebuie să fie un exercițiu multidisciplinar care să implice entitățile relevante și să fie efectuat de specialiști și experți verificați, care au beneficiat de pregătirea necesară pentru a lucra cu

copii. Interesul superior al copilului are un caracter obiectiv, deci nu se poate baza pe atitudini, viziuni și opinii subiective. Opinia unui adult cu privire la interesul superior al copilului nu poate prevala asupra obligației de a respecta toate drepturile copilului recunoscute de convenție. Acest lucru înseamnă că interesul superior al copilului nu trebuie să justifice în niciun caz privarea de un drept consacrat de CDC.

Opiniile copilului trebuie ascultate și luate în considerare în acord cu vârsta și cu maturitatea lui. Orice proces decizional care consideră primordial interesul superior al copilului trebuie să cuprindă respectarea dreptului acestuia de a-și exprima liber opiniile. Statul trebuie să instituie mecanisme prin care să obțină opiniile copilului capabil să și le formuleze, adică să îi permită copilului să-și exprime dorința de a fi audiat. În cazul în care copilul decide că dorește să fie audiat, statul pot decide dacă acest lucru se va face în mod direct sau printr-un reprezentant (tutore/ părinte). Dacă un copil și-a exprimat opiniile, în mod direct sau indirect, acestea trebuie să fie luate în considerare în acord cu vârsta și cu maturitatea lui. De asemenea, copilul trebuie să fie informat despre modul în care vor fi utilizate informațiile oferite. Audierea copilului presupune și implicarea lui. Din nou, acest lucru presupune să i se ofere informații într-un mod adaptat. Responsabilii de caz trebuie să se asigure că audierea copilului se face într-un mod netraumatizant.

De menționat că principiul interesului superior al copilului nu reprezintă o novație pentru documentele internaționale în materia drepturilor omului. Acesta a fost reflectat pentru prima dată în Declarația drepturilor copilului din 1959: „Copilul se va bucura de ocrotire specială și i se vor oferi posibilități favorabile și înlesniri, prin lege și prin alte mijloace care să-i îngăduie să se dezvolte fizic și moral, spiritual și social, în condiții de libertate și demnitate. Legiferarea acestor obiective va avea drept considerent suprem optima satisfacere a intereselor copilului.”

Principiul interesului superior al copilului reprezintă un concept general, un principiu călăuzitor pentru înțelegerea și implementarea CDC, tocmai de aceea el a fost plasat la începutul Convenției, chiar după preambul, definiție și principiul nediscriminării.

Dacă analizăm dispoziția articolului 3 al CDC în ansamblul său, constatăm că aceasta nu oferă nici o explicație detaliată asupra modului său de aplicare, nu fixează nici o obligație specifică, nici nu enunță anumite reguli precise, aceasta doar prevede un principiu: „Interesul superior al copilului trebuie să constituie un considerent primordial”.

Să încercăm să clarificăm un pic lucrurile, analizând elementele acestui articol:

– „În toate deciziile care îi privesc pe copii” – în această parte a frazei se atestă utilizarea pluralului (copii), care este opozabil singularului „...interesele copilului”. Din punct de vedere gramatical, este clar că legiuitorul a vrut ca în intervențiile care privesc copiii să fie aplicat sistematic criteriul general al interesului superior al copilului, ca o unitate de apreciere a deciziei ce urmează a fi pronunțată. Utilizarea singularului ar fi fost mai restrictiv.

– „În toate deciziile” – este, de asemenea, un concept foarte general care definește, în opinia noastră, toate intervențiile făcute în privința copiilor. Se notează aici o ușoară divergență între versiunea franceză a textului Convenției (dans toutes les decisions – în toate deciziile) și versiunea engleză (official actions – acțiuni oficiale), calificativul englez „official”, în opinia savantului Jean Zermatten, are meritul de a clarifica limitele intervenției: această trebuie să parvină de la o autoritate (judiciară, administrativă, legislativă) și nu de la o autoritate privată (părinți) [4].

În asemenea situație apare o întrebare: articolul 3 pretinde oare să nu intervină în sfera parentală (deciziile familiale) prin obligația de aplicare a principiului interesului superior al copilului? Am putea, de asemenea, să ne întrebăm dacă această redactare este oportună, întrucât se pare că în problemele familiale același principiu ar trebui să intervină ca mijloc de luare a deciziei.

Jean Zermatten consideră că legiuitorul din respect pentru principiul prevăzut în art.5 al CDC, nu a dorit să intervină în sfera familială pentru a sublinia responsabilitatea părinților; și să păstreze acestui principiu șansa de a fi admis de toți. Dar aceasta absolut nu exclude aplicarea principiului interesului superior al copilului în situații domestice, aceasta ar trebui să se întâmple de la sine.

Ar fi o greșeală să credem că doar autoritățile sunt ținute să respecte acest principiu, principiul general aplicându-se și acoperind toate situațiile, inclusiv cele particulare. Răspunsul la această întrebare se găsește anume în art.18 p.1 al CDC care se impune ca „ghid” pentru creșterea copilului și asigurarea dezvoltării sale armonioase, urmând principiul interesului superior al copilului.

– „fie că sunt luate de instituții publice sau private de ocrotiri sociale, de către tribunale, autorități administrative sau de organe legislative”: aici se înțelege bine că autoritățile judiciare și administrative trebuie să aplice principiul în toate deciziile. Acesta este criteriul căruia autoritățile trebuie să supună cazurile care le necesită deciziile. Acest fragment al frazei fondează o obligație pentru state de a examina dacă interesul superior este garantat în toate deciziile referitoare la copii.

Ceea ce trezește interes în această parte a frazei este că, în raport cu proiectul din 1981 al textului Convenției, aceasta a fost completată cu termenul „organe legislative”. Acest mic adaos are o importanță capitală, semnificând că

atunci când elaborează o lege statul trebuie să verifice că copiii sunt luați în considerare și că interesul lor superior este protejat. Anume prin aceste două mici cuvinte (organe legislative) se introduce în Convenție toată dimensiunea politică sau macro socială. Interesul superior al copilului vine să lumineze politica. Oare aceasta nu este o revoluție?

- „de instituții publice sau private de ocrotiri sociale” semnifică voința legiuitorului de a supune tot sectorul intervenției în favoarea copilului, cu obligația de a respecta acest principiu. În cazul în care întrebarea nu este cu adevărat adresată organelor statale (serviciilor oficiale de protecție ale copilului, instituțiilor de stat, școlii și serviciilor sanitare), dimpotrivă precizarea aplicării în sectorul privat nu este deloc inutilă. Se cunoaște importanța istorică a organizațiilor private în ajutorarea copiilor, se cunosc serviciile oferite de numeroase asociații, fundații, ONG-uri (nutriție, școlarizare, îngrijire, reintegrare), după cum suntem la curent cu faptul că unele mișcări propagă ideologii de tip sectar, utilizează copiii în scopuri prejudiciabile drepturilor și intereselor acestora. Pare deci necesar de a supune, de asemenea întreg sectorul privat interesului superior al copilului.

- „interesul superior”: Unele critici au apărut în privința utilizării acestui superlativ, argumentându-se că expresia „interesul superior” semnifică faptul că în toate circumstanțele, interesul copilului trebuie să prevaleze, ca fiind superior (cel mai bun) oricărui alt interes.

În opinia noastră, binele copilului, interesul copilului și interesul superior al copilului ar putea fi considerate ca fiind expresii sinonime, cu toate că unii experți definesc binele copilului ca fiind o stare ideală de atins, iar interesul superior constituind dreptul ce urmează a fi exercitat în vederea atingerii acestui ideal. Această distincție nu pare a fi hotărâtoare, din momentul în care ne aflăm în fața unui concept juridic nedeterminat, adaptabil și imprecis obiectivat.

În ultimii ani tot mai mulți factori de decizie doresc să se consulte cu tinerii și să afle opinia și sugestiile lor privind diverse probleme. Pe de altă parte, tot mai mulți tineri doresc să-și rezolve de sine stătător problemele și să le comunice adulților nevoile și doleanțele lor. Crearea unor structuri de autogestionare ale tinerilor, cum sunt Consiliile Locale ale Copiilor și Tinerilor (CLCT), pot contribui la stabilirea acestui dialog între actorii societății.

În concluzie: Interesul superior al copilului este un concept care are neajunsurile, impreciziile sale, relativitate și subiectivitate. Dar, concomitent, acesta are și calități enorme: flexibilitatea, adaptabilitatea, însușirea de a respecta contextele juridice, culturale, socio-economice completament diferite. Mai mult, el este determinant în plan factual – în calitate de criteriu de soluție și de control, și pe plan macrosocial – impunând noi structuri în vederea luării în considerație a

acestui interes și pentru a inspira o politică de promovare a copilului. În pofida tuturor criticilor, criteriul interesului superior al copilului a devenit doar mai important, altfel spus, dacă acesta ar fi eliminat din cauza neajunsurilor sale, nu am avea cu ce îl înlocui. Interesul superior al copilului a devenit noțiunea-cheie a drepturilor copilului.

Referințe:

1. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, JO C 326, 26 octombrie 2012.
2. Convenția ONU privind drepturile copilului, 20 noiembrie 1989.
3. Comitetul CDC, Comentariul general nr.14 (2013) cu privire la dreptul copilului ca interesul său superior să fie considerat primordial (articolul 3 punctul 1), 29 mai 2013, CDC/C/GC/14.
4. Zermatten, J., *L'intérêt supérieur de l'enfant: De l'Analyse Littérale à la Portée Philosophique*, IDE, 2003, p.6.

